

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE ARTE DIN BUCUREȘTI
Facultatea de Istoria și Teoria Artei
Departamentul de Istoria și Teoria Artei

PROGRAMA ANALITICĂ

ISTORIA ARTEI ROMÂNEȘTI

Conf. univ. dr. Ioana Beldiman

Anul II ITA

Sem. II, 2 ore de curs și 1 oră de seminar/săptămână

5 credite

Întâlniri săptămânale pe skype <https://join.skype.com/og6dFvILVdEE>

Ppt pentru fiecare temă și bibliografie https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1x5_PCViLa5-Pj-wI0z-v--ST5hkuWTQo

Teme lucrare finală https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1x5_PCViLa5-Pj-wI0z-v--ST5hkuWTQo

ISTORIA ARTEI ROMÂNEȘTI DIN SECOLUL AL XIX LEA ÎN CONTEXTUL ARTEI EUROPENE

Cursul își propune să prezinte în 14 lecții, problematica artei românești din secolul al XIX-lea (pictură, grafică, sculptură), un fenomen inițial de “transplant” occidental ce dobândește foarte repede, spre finele veacului, o expresie proprie anunțând nașterea unei școli naționale: în pictură, către 1870 prin Aman și Nicolae Grigorescu, în sculptură către 1880-1890 prin cazurile Karl Storck, Ioan Georgescu, Ștefan Ionescu-Valbudea, prin contribuția franco-polonezului Wladislaw Hégél.

Idei principale în jurul cărora este construit cursul:

- Problema modernizării/europenizării societății, placă turnantă a secolului al XIX lea românesc, adoptarea modelelor europene de civilizație și cultură
- Preponderența modelului francez, inclusiv a limbii franceze pentru boierime, înalta burghezie etc. Erau și alte modele, era prezent și modelul german, cu precădere în Moldova unde cele două repere coexistau. Contextul și semnificația lor în cadrul formației artiștilor din România
- Contribuția artiștilor străini (ante 1860 în pictură și după 1870 în sculptura publică).
- Specificități ale curentele în tânăra școală românească de pictură și sculptură, teme, vocabular plastic. Rolul decisiv al personalităților fondatoare (Karl Storck, Aman, Grigorescu)
- Structurarea vieții artistice și nașterea fenomenului de colecționism, caracteristici (în frunte: Aman, Odobescu, Esarcu, Grigorescu, Luchian)

Pornindu-se de la **ideea “reconsiderării” artei secolului al XIX-lea** (demers deja operat de cercetătorii istoriei artei occidentale /franceze în special și americane - începând din anii 1970-1980 - și parțial pentru fenomenul artistic de la noi), cursul urmărește comparativ relația dintre curentele și stilurile occidentale și central europene (neoclasicism, Biedermeier, romantism, eclecticism, academism, realism, impresionism) ce se succed de-a lungul secolului și fenomenul artei de la noi (“Vechiul Regat”), văzut în specificitatea lui de foarte tânără școală. În spiritul “reconsiderării” se încearcă

identificarea unor formule de expresie pentru curente puțin studiate la noi, precum eclectism, academism, istorism, orientalism, prezente în opera lui Aman, Carol Popp de Szathmari, G.D. Mirea sau a altor artiști *fin de siècle*. Se încearcă aprecierea consistenței acestor curente la noi, în comparație cu ceea ce se petrece în alte țări.

Se insistă asupra **formației artiștilor români** prin prezentarea sistemului de învățământ din instituțiile frecventate, școli/academii de stat sau ateliere particulare (Ecole des Beaux-Arts-Paris, Ecole des Arts Décoratifs-Paris, Academie Julian-Paris; Academiile de Arte Frumoase din Viena, Roma, München, Düsseldorf).

Cursul se oprește și asupra **comenzilor publice și private** adresate la răscrucea secolelor XIX –XX, artiștilor străini (cu precadere sculptori), aspecte lăsate în uitare de bibliografia epocii totalitare.

Cursul va urmări în permanență relația dintre fundalul unei Români în curs de occidentalizare și de absorbție a modelelor europene de civilizație și cultură și nașterea/afirmarea la noi a gustului pentru artele plastice în rândul elitelor sociale. Sunt astfel resuscitate figuri de personalități ale vieții politice, necunoscute până acum (sau prea puțin), în calitatea de amatori și colecționari de artă (Regele Carol I, D.A. Sturdza, Petre P. Carp, Mihail Kogălniceanu, etc.).

Seminariile vor urmări adâncirea unor probleme legate de tematica cursului, prin vizite comentate la Galeria Națională din MNAR, Theodor Aman sau alte muzee bucureștene (inclusiv Cimitirul Bellu pentru istoria sculpturii noastre moderne) .

Structura cursului

1. Modele de cultură și civilizație europeană pentru societatea românească a secolului al XIX-lea. Studiile în străinătate. De la instituțiile statului, la stil de viață.

Eclectismul modelelor și preponderența modelului francez în procesul occidentalizării și modernizării României. Bacalaureate, licențe și doctorate ale românilor la Paris (ultimele în medicină și drept). Francezi profesori și fondatori de instituții în Țările Române, pe întreg parcursul secolului.

Europenizare prin filieră rusă în perioada Regulamentului Organic, personalitatea lui Pavel Kiseleff.

Influența austriacă, vecinătate geografică. Artizani, meseriași, ingineri austrieci în România.

Modelul german, preferința elitelor Moldovei.

Colonii italiene în epoca lui Carol I și rolul lor în construcția orașului modern românesc (pictura murală, decorația în marmură, arta funerară)

2. Probleme ale învățământului artistic în secolul al XIX-lea, învățământ oficial și ateliere particulare la Paris, Viena, Roma.

Principii ale picturii academiste: primatul desenului asupra culorii, studiul după antic și cel al nudului (al anatomiei), privilegierea lucrului în atelier în raport cu lucrul în plein air, realizarea operelor finite, imitarea artei antice etc. Tematici preferate de academism: istorice, mitologice, orientalism etc.

Cele două școli de arte frumoase, existente la București (din 1864) și Iași (din 1860) și modelele lor: Ecole des Beaux-Arts, ateliere private (Paris), Accademia di San Luca (Roma)/pentru București; academiile de germane, Munchen cu precadere (diviziunea

elementară; diviziunea academică) pentru Iași. Din anii 1880, ambele școli au aceeași programă după Ecole des Beaux-Arts, până către 1911;

Școala de belle-arte și pinacoteca, instituții îngemănate după o tradiție italiană (București, Iași). Fondatorii pe fundalul unei decizii politice: Theodor Aman, Gheorghe Tattarescu, Dimitrie Berindey; Gh. Panaiteanu-Bardasare (Iași).

Alte școli sau ateliere particulare pariziene frecventate de români și amprenta acestui tip de învățământ asupra concepției școlii din București : Petite Ecole (programa; frecventată de viitorii sculptori; Dimitrie Paciurea); atelierul Michel Martin Drolling (tradiția atelierului neoclasic al lui David; Theodor Aman); Académie Julian (atelier particulare *pour hommes et pour jeunes filles*; Luchian, Gabr. Popescu, Paciurea, Petrașcu, Ressu, Cecilia Cutzescu Storck ș.a).

Istoric al Școlii de Belle Arte din București (1864 -2010), devenită în anii 1880 Școala Națională de Arte Frumoase, iar în 1930, Academia de Arte Frumoase: concepția programelor, concursul de emulație, *Premiul de Paris/Premiul de străinătate*. Profesori, studenți, directori/rectori.

Din istoricul Catedrei de Istoria Artei. Al Facultății de arte decorative (fondatorul arh.G.Sterian, catalizatorul -Cecilia Cutzescu-Storck; personalități contemporane-de la Mac Constantinescu, Zoe Băicoianu, la Vladimir Șetran).

3. *Problema “reconsiderării” artei din secolul al XIX-lea și cazul Muzeului Orsay (inaug.1987) ca expresie a acestei reconsiderări.*

Stiluri și curente în arta europeană a secolului al XIX-lea și formulele lor particulare (fi ele și minime) în arta românească (neoclasicism, romantism, realism, eclecticism, academism, istorism).

De la viziunea Biedermeier la eclecticismul și academismul lui Theodor Aman și G.D.Mirea.

Nicolae Grigorescu, Ioan Andreescu: realism și impresionism; pictura de alburi, formula personală de impresionism la N.Grigorescu.

4. *Portretul în pictură, grafică (litografie, gravură în acva forte), sculptură.*

Este genul prin care arta occidentală/pictura de șevalet pătrunde în Țările Române.

a.Reperul francez în sec. al XIX lea pentru Europa și SUA: prestigiul și tradițiile genului.Portrete de Ingres, rolul portretului litografiat (Achille Dévéria) și al celui fotografic (Félix Nadar) în configurarea viziunii realiste.

b.Rolul artiștilor itineranți în Țările Române către 1820-1860, veniți din aria curentului Biedermeier.

“Primitivii” și exonenții stilului: Pavel Djurcovic, Mihail Töpler, Anton Chladek, Niccolo Livaditti, Giovanni Schiavoni etc. Cazul Nicolae Polcovnicu, efigia între viziunea frescei postbizantine și pictura de șevalet.

c.Arțiști formați în Occident, post 1850.

Portretul academist și monden:Th. Aman, G. D. Mirea, Șt.Luchian.

Portretul realist: Nicolae Grigorescu, Ioan Andreescu.

Probleme de limbaj plastic. Comanda.

5. *Romantism și Istorism. Tematica istorică în secolul al XIX lea.*

Historismus(germ.) și *Historicisme* (fr.), viziunea secolului XX asupra acestui tip de artă.

Muzeul de istorie națională și rolul acestei instituții în configurarea genului picturii istorice în arie europeană .

Compoziția istorică cu subiecte naționale (Lecca, Aman, Mirea, Grigorescu, Carol Popp de Szathmary, Stoica D.), o formulă simplificată față de cerințele învățământului de la Ecole des Beaux-Arts (proba de “esquisse peinte”, exemple dintre lucrările lui N.Grigorescu)

Litografiile istorice comandate de Gh. Asachi, anii 1830.

Theodor Aman și eclecticismul în concepția istoricului de artă american, Albert Boime (compoziția *Boierii trimiși la ospăț de trimișii lui Vlad Țepeș* comparată cu *Decadența romanilor* de Thomas Couture.

6.*Peisajul de plein air în pictura românească, relația cu școlile europene.* Peisagiști români la Barbizon (Nicolae Grigorescu, Ioan Andreescu, Al . Djuvara, G. D. Mirea).

Nicolae Grigorescu și Ioan Andreescu, contemporani cu Impresionismul.

7. *Motivul Orientului, o temă a Romantismului. Orientalism în arta românească: teme, viziuni, limbaje.* Relevanța fenomenului în arta noastră.

Interferențe Theodor Aman/ Léon Gérôme.

Motivul călătoriei romantice, scriitori (Vasile Alecsandri,...), un pictor (Carol Popp de Szathmari).

8.*Sculptura în România, o artă de transplant; apariția sculptorilor români către 1880.*

a.Sculptura publică și semnificația statuilor în secolul națiunilor. Comanda privată în domeniul sculpturii funerare.

Probleme de limbaj plastic, de la neoclasicism la academism; caracterul conservator al sculpturii, persistența academismului până la 1930.

b.Rolul inițiator al artiștilor străini, stabiliți în țară: de la Karl Storck la Wladimir Hégél.

Comanda publică adresată în principal sculptorilor francezi: ecvestre (sculptori Albert Ernest Carrier-Belleuse, Emmanuel Frémiet), statui ale oamenilor de seamă (Antonin Mercié, Ernest Dubois); nostalgia pentru tradițiile Italiei: monumente de Ettore Ferrari și Raffaello Romanelli.

c.Începutul unei școli naționale: Ioan Georgescu, Ștefan Ionescu-Valbudea, Constantin Bălăcescu, Giorgio Vasilescu, Fritz Storck.

Formații exemplare (studii, școli): Dimitrie Paciurea, Constantin Brâncuși.

9. Gravura românească. Din istoria Catedrei de grafică (astazi Departamentul de arte grafice) a Universitatii Nationale de Arte din Bucuresti.

Figuri tutelare:Theodor Aman, fondator, gravor în afara scolii; catedra:Gabriel Popescu, Simion Iuca, Mircea Dumitrescu.

10.*Structuri instituționale în viața artistică: expoziții, societăți, muzee. Influența modelelor expoziționale europene din anii 1850-1900 asupra fenomenului românesc. Colectionarii.*

Personalități fondatoare și determinante: artiștii (Theodor Aman, Gh. Panaiteanu-Bardasare, Karl Storck, Nicolae Grigorescu, Ștefan Luchian); istoricii (Alexandru

Odobescu, istoric de artă, fondator de muzee, autor de expoziții exemplare); politici ministeriale în raport cu muzeele (Petru Poni, Spiru Haret).

Influențe: Expozițiunea artiștilor în viață (din 1865) inspirată de modelul parizian al Salonului anual; Expozițiunea Amicilor Bellelor Arte, 1873 (începuturile colecționismului, achizițiile Pinacotecii, alte colecții publice); Expoziția artiștilor independenți (București, 1898) și sursa de inspirație franceză - Salonul Independenților; Expoziții internaționale la București (Ileana-1898, Expoziția jubiliară-1906).

Societăți: Societatea Amicilor Bellelor Arte, Cercul artistic, *Ileana*.

Muzee: Pinacotecile; Muzeul Theodor Aman (deschis în 1908), dorit de artist.

Colecționarii

Exemplul familiei regale: Carol I, Principesa Maria.

Boieri colecționari sau doar iubitori de istorie și de frumos (Mihail Kogălniceanu, Dr.Georges de Bellio, D. A.Sturdza).

O casă boierească bucureșteană și un proiect muzeal abandonat: Casa Manu și galeria ei de portrete de familie.

BIBLIOGRAFIE

* bibliografie obligatorie

Bibliografie generală. Context istoric, social, cultural

Ambrière Madeleine (sous la direction de), *Dictionnaire du XIX e siècle européen*. Paris, Presses Universitaires de France, 1997.

*Boia, Lucian, *Istorie și mit în conștiința românească*, București, Humanitas, 2005.

Boia, Lucian, *De ce este România altfel ?*, București, Humanitas, 2012.

Charle Christophe, *Intelectualii în Europa secolului al XIX-lea. Eseu de istorie comparată*, București, Institutul european, 2002.

Djuvara Neagu, *Între Orient și Occident. Țările Române la începutul epocii moderne (1800-1848)*, ediția a VII-a, București, Humanitas, 2009.

Eliade Pompiliu, *Influența franceză asupra spiritului public în România, originile. Studiu asupra stării societății românești în vremea domniilor fanariote*, traducere din franceză de Aurelia Dumitrașcu, ediția a II-a integrală și revăzută, București, Fundația Concept-ed.Humanitas, 2000.

Frevort Ute, Haupt Heinz-Gerhard, volum coordonat de, traducere de Ion Mircea, *Omul secolului al XIX –lea*, Iași, Polirom, 2002 (capitolul 11, *Artistul*, p. 251-278).

Iacob Dan Dumitru, *Elitele în Principatele Române în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Sociabilitate și divertisment*, Editura Universității Alexandru Ioan Cuza, Iași, 2015.

*Ibrăileanu G., *Spiritul critic în cultura românească. Note și impresii*, București, ed.Minerva, 1984, p. 17-48 (capitolele II-IV).

Lovinescu E., *Istoria civilizației române moderne*, ediție și studiu introductiv de Z.Ornea, București, ed.Minerva, 1997.

Marsillac Ulysse de, *Bucureștiul în veacul al XIX –lea*, București, ed. Meridiane, 1999.

Predescu Lucian, *Enciclopedia României. Cugetarea. Material românesc, oameni și înfăptuiri*. Ediție anastatică, București, ed. Saeculum și Vestala, 1999 (ed. I, 1940).

Rosetti Radu R., *Amintiri. Ce am auzit de la alții. Din Copilărie. Din prima tinerețe.*, București, Humanitas, 2013.

Sturza Mihai Dim., *Familiile boierești din Moldova și Țara Românească. Enciclopedie istorică, genealogică și biografică*, București, Paris, 2004-2018 (5 volume, editurile Simetria, Corint, Chez l’auteur).

Vlad Laurențiu, *Imagini ale identității naționale. România și expozițiile universale de la Paris, 1867 – 1937*, București, ed. Meridiane, 2001.

Bibliografia temelor:

Volume

Ackermann Gerald M., *Jean-Léon Gérôme. Sa vie, son oeuvre*, ACR, Courbevoie (Paris), 1997.

*Badea-Paun Gabriel, Barbu Virginia, Beldiman Ruxanda-Beldiman Ioana ..., *Artistii români în străinătate (1830-1940). Călătoria, între formația academică și studiul liber*, Institutul Cultural Român, București, 2017.

Beldiman Ioana, *Sculpturi franceze în România, repere istorice și artistice în Sculpturi franceze. Un patrimoniu resuscitat*, București, Ed. Simetria, 2005, p. 21-43.

Beldiman Ioana, ‘‘Nicolae Grigorescu la École des Beaux-Arts. Proba Capului de expresie’’, în *Spicilegium. Studii și articole în onoarea Prof. Corina Popa*, București, Editura UNARTE, 2015.

*Boime Albert, *Thomas Couture and the eclectic vision*, New Haven and London, Yale University Press, 1980 (cu precădere: cap. I, II, p. 3-35; cap.XIII-*Couture’s Influence on the Younger Generation*, p. 457-612).

*Bogdan Radu, *Andreescu. vol. I. Artistul în epocă*, București, ed.Meridiane, 1969.
Bogdan Radu, *Andreescu.Vol. II.Posteritatea critică*, București, ed.Meridiane, 1982.

Bouret Jean, *L'Ecole de Barbizon et le paysage français au XIXe siècle*, Neuchâtel, Editions Ides et Calendes, [f.a. ; ediția I,1972].

Brem Anne-Marie de, *L'Atelier d'Ary Scheffer*, Paris, Musée de la vie romantique, 1992.

Cabanne, Pierre, *La résistance académique et le symbolisme*, in *L'Art du XIX e siècle*, Paris, éd.Somogy, 1989, p. 163-209.

*Cisek Oscar Walter, *Eseuri și cronici plastice*, București, ed.Meridiane, 1967 (cu precădere *Theodor Aman*, p. 9-24).

*Cornea Andrei, "*Primitivii*" *picturii românești moderne*, București, ed.Meridiane, 1980.

*Costescu Eleonora, *Începuturile artei moderne în sud-estul european*, București, ed. Litera, 1983.

Dagen Philippe, Hamon Françoise, *Histoire de l'art Flammarion, époque contemporaine, XIX e -XX e siècle*, Paris, Flammarion, 1995 .

Diederer, Roger, *From Homer to the Harem : The Art of Jean Lecomte du Nouÿ*, Danesh Museum of Art, New York, 2004.

Enescu Theodor, *G. D. Mirea*, București, ed.Meridiane, 1970.

Focillon Henri, *La peinture aux XIXe et XXe siècles. Du réalisme à nos jours*, Paris, Librairie Renouard-H.Laurens, Editeur, 1928.

Foucart Bruno (prefață), Vitet Louis, Viollet-Le-Duc Eugène, *A propos de l'enseignement des arts du dessin*, Paris, Ecole Nationale des Beaux-Arts, 1984.

*Frunzetti Ion, *Arta românească în secolul XIX*, București, ed.Meridiane, 1991.

* Frunzetti Ion, *În căutarea tradiției*, București, ed.Meridiane, 1998.

Horga Ioan, *Școala de la Barbizon*, București, ed.Meridiane, 1990.

*Ionescu Adrian-Silvan, *Invățământul artistic românesc. 1830 – 1892*, București, ed. Meridiane, 1999.

Ionescu Adrian-Silvan, *Modă și societate urbană în România epocii moderne*, București, Paideia, 2007.

*Ionescu Adrian-Silvan, *Mișcarea artistică oficială în România secolului al XIX-lea*, București, NOI -MEDIA PRINT, 2008.

Ionescu Grigore, *București. Ghid istoric si artistic*, București, Fundația pentru literatură și artă "Regele Carol al II-lea", 1938.

*Ispir Mihai, *Clasicismul în arta românească*, București, ed.Meridiane, 1984.

Kallestrup Shona, *Art and design in Romania, 1866-1927. Local and International Aspects of the Search for National Expression*, Columbia University Press, New York, Columbia University Press, 2006.

Lemaistre Alexis, *L'Ecole des Beaux – Arts racontée et dessinée par un élève*, Paris, Librairie Firmin-Didot et Cie, 1889.

Martin-Fugier Anne, *La vie d'artiste au XIXe siècle*, Paris, Hachette Littératures, Editions Louis Audibert, 2007.

Moel Guillaume, *L'Art pompier : French Academicism in the 19 th Century*, Könemann- Editions Place des Victoires, Paris, 2016.

Niculescu Remus, Georges de Bellio-prietenul impresionistilor, in Sturdza Mihai Dim., *Familiile boierești din Moldova și Țara Românească. Enciclopedie istorică, genealogică și biografică*, vol.1, A-BOG, ed.Simetria, București, 2005, p.421-430.

Oprea Petre, *Colecționari de artă bucureșteni*, București, ed.Meridiane, 1976.

Oprea Petre, *Sculpturi decorative pe clădiri bucureștene*, București, ed.Maiko, 2004.

*Oprescu Gh., *Pictura românească în secolul al XIX- lea*, ediția a II a, București, Fundația regală pentru literatură și artă, 1943 (ediția I, 1937).

Oprescu Gh., *Grafica românească în secolul al XIX- lea*. vol. I, București, Fundația regală pentru literatură și artă, 1942; vol.II, 1945.

*Oprescu G. [- Remus Niculescu], *N. Grigorescu*, București, ed.Meridiane, vol. I, 1964; vol. II, 1965.

Paradais Claudiu, *Un ctitor uitat-Scarlat Vârnav*, Iași, ed. Junimea, 1984.

Peltre Christine, *Dictionnaire culturel de l'Orientalisme*, Paris, Edition Hazan, 2008.

*Pleșu Andrei, *Pitoresc și melancolie, o analiză a sentimentului naturii în cultura europeană*, București, ed.Univers, 1980.

*Pleșu Andrei, *Ochiul și lucrurile (eseuri)*, București, ed.Meridiane, 1986 (despre Grigorescu și Andreescu).

*Rewald John, *Istoria Impresionismului*, București, ed.Meridiane, 1974.

*Sabados Marina, *Grigorescu la Agapia*, Iasi, Ed. Doxologia, 2012.

*Vianu Tudor, *Sculptura românească*, in *Opere*, vol.12, București, ed. Minerva, 1985, p.85-104.

Veress Andrei, *Pictorul Barabas și Românii (cu însemnările sale din 1833 despre viața bucureșteană)*, București, Cultura Națională, 1930.

*VlasIU Ioana, volum coordonat de, *Nicolae Grigorescu și modernitatea*, ed. Dominor, București, 2008.

Waissenberger Robert, *Wien 1815 - 1848. Bürgersinn und Aufbehren*, Wien, Verlag Ueberreuter, 1986.

*Wertheimer-Ghika Jacques, *Gheorghe M. Tattarescu, un pictor român și veacul său*, București, Ed. de stat pentru literatură și artă, 1958.

White Harrison C., White Cynthia A., *Canvases and Careers : Institutional Change in French Painting World*, Chicago, University of Chicago Press, 1993 (ediția inițială: *La carrière des peintres au XIXe siècle, Du système académique au marché des Impressionnistes*, traduit de l'anglais par Antoine Jaccottet, Paris, Flammarion, 1991) .

Studii și eseuri în cataloage de expoziții, cataloage patrimoniale

Beldiman Ioana, Mateescu Denia, Pomarède Vincent, Tănase Virgil ș.a , *Nicolae Grigorescu (1838-1907). Itinéraire d'un peintre roumain de l'école de Barbizon à l'Impressionnisme* [catalog expoziție Agen, Barbizon], Paris, Somogy éditions d'art, 2006.

*Beldiman Ioana, “Școala noastră. Învățarea artei-vocație și istorie “ [studiu introductiv la catalog expoziție], *De la Scoala de Belle Arte la Academia de Arte Frumoase. Artiști la București 1864-1948/ From School to Academy. Artists and Art Education in Bucharest 1864-1948*. Coordonatori proiect: Roxana Theodorescu și Cătălin Bălescu. Autori catalog și curatori : Ioana Beldiman, Nadia Ioan Fîciu, Oana Marinache. Bucuresti, UNARTE/MNAR, 2014, p. 17-37.

Chaudonneret Marie-Claude, Moulouguet Nicole, *Allégorie de la République. Le concours de 1848*, Paris, Assemblée Nationale, 1988.

Delafond Marianne, Niculescu Remus, *A l'Apogée de l'Impressionnisme. La collection Georges de Bellio*, Musée Marmottan Monet, Paris - La Bibliothèque des Arts, Lausanne, 2007.

Georgel Chantal, *La forêt de Fontainebleau, un atelier grandeur nature*, [catalog expoziție], Paris, Musée d'Orsay-Editions de la Réunion des Musées Nationaux, 2007.

Ionescu Adrian-Silvan [volum coordonat de], Beldescu Alexandra, Dreptu Maria-Domnița-Ruxandra, Ionescu Radu, Rădulescu Mihai-Sorin ș.a., *Centenar - Theodor Aman*, București, Muzeul Național de Artă, Ed.Venus, 1991.

Ionescu Stela, *Gabriel Popescu. Expoziție retrospectivă*, Muzeul de Artă al R.S.România, București, 1969.

Iftimi Sorin, Cimpoieșu Corina, Munteanu Brindusa Marcelina, *Niccolò Livaditti și epoca sa (1832-1858). Artă și istorie*, Iași, Editura Palatului Culturii, 2012.

Lenormand A., « Comment fait-on un sculpteur ? Formation », in *La sculpture française au XIX e siècle*, Galeries Nationales du Grand Palais, Paris, RMN, 1986, cap. II.

Loyrette Henri, Tinterow Gary, *Impressionnisme. Les origines. 1859 – 1869*, Paris, RMN, 1994.

Pomarède Vincent ș.a., *L'Ecole de Barbizon. Peindre en plein air avant l'impressionnisme*, Paris, RMN, 2002.

Popescu Aura, Cristea Ioana, *Gheorghe Tattarescu și contemporanii săi/and his Contemporaries*, București, ICR, 2008.

*Vida Mariana, « Portretul Biedermeier în Țările Române în prima jumătate a secolului al XIX-lea » în *Portretul Biedermeier în Țările Române. Expoziție de artă grafică și decorativă*, Muzeul Național de Artă, București, 1993, p. 5-15.

*Vida Mariana, *Theodor Aman gravor*. Muzeul Național de Artă. Catalog, București 1993.

Vida Mariana ș.a., *Napoleon al III-lea și Principatele Unite*, Muzeul National de Artă al României, București-Musée National du Château de Compiègne, RMN-MNAR, 2008.

Articole, studii din periodice

Beldiman Ioana, « A ieși din indiferență: avem si noi muzeele noastre vechi sau despre casa-muzeu a lui Theodor Aman », în *Spațiul public și reinserția socială a proiectului artistic și arhitectural (1)*, grant CNCSIS, proiect coord. de prof. Anca Oroveanu și prof. Ana Maria Zahariade, editura universitară *Ion Mincu*, București, 2006, p. 164-175.

Beldiman Ioana, « Sculpturi bucureștene vandalizate » în *Spațiul public și reinserția socială a proiectului artistic și arhitectural (2)*, editura univ. *Ion Mincu*, București, 2007, p. 212-219.

*Niculescu Remus, « Gheorghe Asachi și începuturile litografiei în Moldova », în *Studii și cercetări de bibliologie*, nr.1 / 1955, p. 68 – 110.

Niculescu Remus, « Statuia lui Gheorghe Asachi de Ion Georgescu », în *S. C. I. A.*, seria arta plastică, t. 27, 1980, p. 41 – 94.

Niculescu Remus, « Copistes roumains au Louvre de 1851 à 1864 », în *Revue Roumaine d'Histoire de l'Art*, série Beaux-Arts, numéro hors série, tome XLIII, 2006, supplément, p. 95- 142.

Șuşară Pavel, «Sculptura românească, de la reprezentare la teologie», în *România literară*, nr.20/19 mai 2006, p.25.

Surse internet

Schaller Catherine, *L'expression des passions au XIXe siècle. Le concours de la Tête d'expression à l'École des Beaux-Arts de Paris*, Thèse de doctorat présentée devant la Faculté des Lettres de l'Université de Fribourg, 2003, [doc.rero.ch/Im.php?url \[...\].CQ/Schaller c.pdf](http://doc.rero.ch/Im.php?url[...]CQ/Schaller c.pdf)

Recomandări pentru seminarii

Seminarii se axează și pe parcurgerea și comentarea corespondenței, mărturiilor (cuprinse în bibliografia de mai sus), aparținând unor personalități, artiști, istorici de artă: Aman, Andreescu, Grigorescu, Mirea, Odobescu.

Corespondența lui Al.Odobescu este o foarte edificatoare mărturie de ansamblu și de detaliu privind secolul al XIX-lea românesc în curs de modernizare și occidentalizare, formarea intelectualului român etc. Odobescu Alexandru, *Opere*, Ed.Academiei Române, 1965-1992 (volumul II include conferința *Viitorul artelor în România*; vol. IX-XII includ și corespondența referitoare la legăturile sale cu pictorul G.D.Mirea).

Desemenea se vor face analize de texte semnate de scriitori români din sec al XIX-lea privind muzee și monumente europene (Dinicu Golescu, Vasile Alecsandri, Ion Ghica) urmărindu-se problema culturii artistice a acestor personalități, ca marcă a epocii.

Ioana Beldiman